

บทที่ 1

บทนำ

เนื้อหาของบทนำเป็นการเสนอภาพรวมของการวิจัยโดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับ ความเป็นมาและความสำคัญ วัตถุประสงค์ของการวิจัย กรอบแนวคิดในการวิจัย ขอบเขตการวิจัย เป้าหมาย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับและนิยามศัพท์ซึ่งจะกล่าวดังต่อไปนี้

ความเป็นมาและความสำคัญ

ปัจจุบันในยุคโลกาภิวัตน์พบว่าเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิต ทำให้วิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไป ตลอดจนความเป็นอยู่ประเพณีและวัฒนธรรมก็เปลี่ยนไปด้วย สิ่งรอบตัวมักเป็นสิ่งใหม่ ๆ มีความทันสมัยไม่ว่าจะเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกเครื่องมือสื่อสาร ตลอดจนผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในการดำเนินชีวิตก็มักเป็นผลิตภัณฑ์ที่นำเข้ามาจากต่างประเทศซึ่งมักมีสารเคมีเจือปน วิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่จึงคลุกคลีอยู่กับผลิตภัณฑ์ที่มีสิ่งปนเปื้อนอยู่เสมอ ประชาชนทั่วโลกรวมทั้งในประเทศไทยได้หันกลับมานิยมใช้สมุนไพรเพิ่มมากขึ้น สมุนไพรจึงเป็นผลผลิตทางการเกษตรที่มีศักยภาพสูงในตลาดปัจจุบัน เมื่อภาวะเศรษฐกิจถดถอยผลิตภัณฑ์สมุนไพรจึงได้รับความสนใจที่จะพัฒนาให้เป็นสินค้าที่จะบรรเทาภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ เนื่องจากทำให้เกิดการจ้างแรงงานและธุรกิจที่เกี่ยวข้องมากมาย ซึ่งหากมีการวางแผน และส่งเสริมอย่างเป็นระบบก็จะช่วยส่งผลทำให้การฟื้นตัวของเศรษฐกิจประเทศเกิดขึ้นได้รวดเร็วยิ่งขึ้น พบว่าในปัจจุบันรัฐบาลได้ให้ความสนใจเรื่องสมุนไพรเป็นอย่างมากเพราะเป็นพืชที่สำคัญของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาวะที่ประเทศกำลังประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ การนำสมุนไพรไทยมาพัฒนาเป็นยาผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร และเครื่องสำอางจะช่วยประหยัดเงินตราต่างประเทศที่ต้องนำเข้าผลิตภัณฑ์เหล่านั้น นอกจากนี้เป็นการพึ่งตนเองที่ใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิมของบรรพบุรุษไทย ดังพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นแนวทางที่จะช่วยให้ประชาชนรู้จักความพอดี พออยู่พอกิน ไม่ฟุ้งเฟ้อและสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้โดยไม่เดือดร้อนท่ามกลางวิกฤติเศรษฐกิจ สำหรับภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้านนั้นนับว่าเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้ประชาชนระดับรากหญ้ามีรายได้เพิ่มขึ้น หากมองในแง่ของธุรกิจมีจุดมุ่งหมายสำคัญ คือ กำไรหรือผลตอบแทนและเพื่อความอยู่รอดของกิจการ การดำเนินงานทางด้านการตลาดมีความสำคัญ เนื่องจากกิจกรรมทางการตลาดมีบทบาทสำคัญต่อผู้ผลิตและผู้บริโภค

อาทิเช่น การกระจายสินค้า การส่งเสริมการตลาด ส่วนผสมทางการตลาด เป็นต้น สำหรับข้อมูลทางด้านการตลาด พบว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการดำเนินธุรกิจ แต่ปัจจุบันข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการตลาดของผลิตภัณฑ์สมุนไพรมีน้อยมากไม่ว่าจะเป็นการผลิต ขนาดของตลาด กลไกการตลาดและปัจจัยที่มีผลต่อการบริโภค

กรณีวิสาหกิจชุมชนในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าภาครัฐได้ให้ความสนับสนุนมากขึ้น เนื่องจากได้เล็งเห็นถึงการสร้างรายได้ การพึ่งตนเองของชุมชนและระหว่างชุมชน โดยการนำทุนทางสังคมของชุมชนที่มีอยู่ ได้แก่ ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี ทรัพยากรท้องถิ่น ผนวกกับการบริหารจัดการสมัยใหม่ เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม และการเรียนรู้สังคม ตลอดจนการให้ความสำคัญกับศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้วย วิสาหกิจชุมชนเครื่องสำอางสมุนไพรเป็นอีกกลุ่มที่ได้รับความนิยมมากขึ้น เพราะปัจจุบันประชาชนให้ความสนใจในการใช้ประโยชน์จากสมุนไพรทั้งในด้านความงาม สุขภาพและการรักษาโรค ด้วยเหตุนี้จึงมีควรการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเครื่องสำอางสมุนไพรให้มีมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับมากขึ้น เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความเชื่อมั่นในคุณภาพของผลิตภัณฑ์ โดยทั่วไปในการเลือกซื้อสินค้าของผู้บริโภคนอกจากจะคำนึงถึงคุณภาพแล้ว บรรจุภัณฑ์ยังมีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคไม่น้อย เพราะรูปแบบบรรจุภัณฑ์ที่มีมาตรฐานและสวยงามจะดึงดูดความสนใจจากผู้บริโภคได้มาก แสดงให้เห็นว่าหากผลิตภัณฑ์มีรูปแบบบรรจุภัณฑ์ที่ดีจะทำให้ผลิตภัณฑ์น่าสนใจมากขึ้น

ชุมชนสวนตุลเป็นชุมชนใหญ่ที่ตั้งอยู่ในเขตตำบลเขาเรือช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา บริเวณใกล้เคียงกับสวนสัตว์สงขลา มหาวิทยาลัยสองแห่ง คือ มหาวิทยาลัยทักษิณ และมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา นอกจากนั้นยังมีสถานศึกษาเอกชนที่อยู่ในอำเภอเดียวกันสองแห่ง คือ โรงเรียนสงขลาอาชีพะและโรงเรียนเทคโนโลยีสงขลา ห่างออกไปทางทิศเหนือสิบลิโลเมตรเป็นมหาวิทยาลัยศรีวิชัย ทำให้ชาวสวนตุลได้เปรียบเรื่องแหล่งเรียนรู้ และด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้กลุ่มสวนตุลเครื่องสำอางสมุนไพรได้แจ้งเกิด เมื่อมีการอบรมคุณค่าพืชสมุนไพรท้องถิ่น เนื่องในวันวิทยาศาสตร์แห่งชาติได้รับการอบรมเรื่องปลูกพืชสมุนไพรในแปลงสาริตพืชสมุนไพรที่บ้านที่กำลังจะสูญพันธุ์ เช่น ส้มป่อย ใบหนาด หนอนตายยาก ว่านนางคำไหล ต่อมามีการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมและทดลองจนประสบความสำเร็จ เกิดเป็นผลิตภัณฑ์แปรรูปจากพืชสมุนไพรดังกล่าว หลังจากนั้นได้นำความรู้ไปเผยแพร่ชุมชน โดยจัดตั้งกลุ่มย่อยเครือข่ายทั้งในชุมชนและนอกพื้นที่ต่างอำเภอ มีโอกาสไปสาธิตร่วมกับหน่วยงานภาครัฐเกี่ยวกับวิธีการแปรรูปพืชสมุนไพรใช้ในผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง เช่น สบู่ก้อนกรีเซอร์ลิน สบู่เหลว แชมพู ครีมนวด น้ำยาล้างจาน น้ำยาซักผ้า น้ำยาเอนกประสงค์จากน้ำหมักชีวภาพ จนเป็นที่สนใจยอมรับในเรื่องคุณภาพ ประสิทธิภาพของพืชสมุนไพรแปรรูป นอกจากนี้ยังสามารถรักษาโรคเบาเปื้อย โรคเชื้อรา ขจัดรังแค จุดด่างดำ และสิวฝ้าได้ ส่งผลทำให้คนในชุมชนให้ความสนใจและสมัครเป็นสมาชิกกลุ่มเพิ่มขึ้น แต่อย่างไรก็ตามทางกลุ่มก็ยังคงมีปัญหาคือต้องพัฒนา

ปรับปรุง คือ ปัญหาด้านรูปแบบบรรจุภัณฑ์ และฉลากสินค้าที่ยังคงดูแล้วที่ยังคงดูแล้วไม่น่าสนใจ ไม่สะดุดตา ดังนั้นผู้วิจัยได้สังเกตเห็นว่า เมื่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสวนตุล เครื่องสำอางสมุนไพรมีผลิตภัณฑ์ที่มีรูปแบบบรรจุภัณฑ์เป็นที่ดึงดูดใจและทันสมัย ก็จะสามารถสร้างรายได้ให้แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ฯ เพิ่มขึ้น อีกทั้งยังเป็นการขยายตลาดสินค้าเพื่อให้เป็นที่รู้จักแก่ผู้บริโภคมากขึ้น ผู้วิจัยจึงเลือกปัญหาด้านนี้เพื่อทำการวิจัยและพัฒนาการออกแบบป้ายฉลากและบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพรของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสวนตุล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของฉลากและบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสวนตุล เครื่องสำอางสมุนไพร ฯ
2. ศึกษาวิสาหกิจชุมชนสวนตุลเครื่องสำอางสมุนไพร ฯ โดยการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค ด้วยวิธี SWOT Analysis
3. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของสินค้ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนสวนตุลเครื่องสำอางสมุนไพร ฯ และนำแนวทางไปปฏิบัติจริง
4. ประเมินผลการปฏิบัติเมื่อมีการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของสินค้ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนสวนตุล เครื่องสำอางสมุนไพร ฯ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาเฉพาะด้านสภาพบรรณทัศน์ของผลิตภัณฑ์วิสาหกิจสวนตุลเครื่องสำอางสมุนไพร เลขที่ 61/1 หมู่ 5 ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลาเพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาทางด้านบรรณทัศน์ โดยนำไปสู่การปฏิบัติและการประเมินผลการปฏิบัติ

เป้าหมายการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีเป้าหมายที่รูปแบบของฉลากและบรรณทัศน์ของผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพรกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ฯ ได้รับการพัฒนาให้ผลิตภัณฑ์มีจุดเด่นและสะดวกมากขึ้น โดยความร่วมมือของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสวนตุลเครื่องสำอางสมุนไพร ฯ จำนวน 60 คนและผู้วิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงปัญหาด้านบรรณทัศน์ของผลิตภัณฑ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสวนตุลเครื่องสำอางสมุนไพร ฯ
2. ทำให้ทราบถึงแนวทางการแก้ปัญหาของบรรณทัศน์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสวนตุลเครื่องสำอางสมุนไพร ฯ
3. ได้แนวทางในการศึกษามาใช้ในการแก้ไข ปรับปรุง ทำให้มีการพัฒนาบรรณทัศน์สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสวนตุลเครื่องสำอางสมุนไพร ฯ
4. ทำให้ทราบถึงผลการดำเนินงานจากการปฏิบัติจริงเพื่อนำไปสู่การพัฒนาขั้นต่อไป

นียมศัพท์

- 1.กลุ่มวิสาหกิจ หมายถึง กลุ่มสมาชิกชาวบ้านที่รวมตัวกันประจำ ณ เลขที่ 61/1 หมู่ 5 ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยมีลักษณะเป็นธุรกิจที่นำสมุนไพรมาเป็นส่วนผสมในการทำผลิตภัณฑ์ ได้แก่ แชมพู ครีมนวด สบู่ และน้ำมันนวดสปาโดยมุ่งเน้นให้สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้น
- 2.เครื่องสำอางสมุนไพร หมายถึง ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางที่นำสมุนไพรมาเป็นส่วนผสมในการทำผลิตภัณฑ์ ได้แก่ แชมพู ครีมนวดผม และน้ำมันนวดสปา
- 3.ผลิตภัณฑ์ หมายถึง สินค้าของวิสาหกิจชุมชนสวนตุลเครื่องสำอางสมุนไพร ฯ ได้แก่ แชมพู ครีมนวดผม และน้ำมันนวดสปา
- 4.ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพร หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการนำสมุนไพร ได้แก่ ส้มป่อย ตำลึง ฟ้าทะลาย โจร มะคำดีควาย ใบหนาด โดยนำส่วนของใบ ดอก ผล มาผ่านขั้นตอนการแปรรูป เช่น การหั่น การบด การสกัดแยก รวมทั้งการผสมกับสารอื่น ๆ จนเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพร
- 5.บรรจุภัณฑ์ หมายถึง สิ่งที่จะใช้บรรจุหรือห่อหุ้มผลิตภัณฑ์อาจเป็นภาชนะ หรือวัสดุอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งช่วยอำนวยความสะดวกต่อการขนส่ง การเก็บรักษา การจัดจำหน่ายและเพื่อการส่งเสริมการตลาด
- 6.การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ หมายถึง การพัฒนาในด้านฉลาก (label) และรูปแบบบรรจุภัณฑ์ (packaging) ของผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพรให้สอดคล้องตามมากขึ้น
- 7.การออกแบบ หมายถึง การนำเอารายละเอียดของผลิตภัณฑ์ไปออกแบบบรรจุภัณฑ์เพื่อให้ลักษณะของสินค้า ตลอดจนรูปร่างหน้าตาของผลิตภัณฑ์เปลี่ยนแปลงไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ